

Carme Ariche Axpe

Història de la Biblioteca Pública de l'Estat
a Lleida

Biblioteca Pública
Lleida
2012

Dipòsit Legal L-819-2012
Setembre 2012

Carme Ariche Axpe, (Lleida, 1947).

Llicenciada en Filologia Clàssica per la Universitat de Barcelona, ingressà en el Cos d'Ajudants d'Arxius, Biblioteques i Museus l'any 1972 amb destinació a la Biblioteca Pública de Lleida i l'any 1983 en el Cos Facultatiu d'Arxivers, Bibliotecaris i Arqueòlegs. Ha ocupat el càrrec de Directora de la Biblioteca Pública de Lleida, fins la seva jubilació l'octubre de l'any 2012.

Pròleg

La publicació d'aquesta breu "Història de la Biblioteca Pública de l'Estat a Lleida" té com a objectiu conservar la memòria d'aquesta institució, des dels orígens llunyans de la Desamortització, en la segona meitat del segle XIX, a la Biblioteca moderna actual, en ple funcionament dels recursos digitals.

Molts lleidatans recorden encara la sala de lectura de la Casa de Cultura a la plaça Sant Antoni Maria Claret, lloc d'estudi de moltes generacions. En els anys 70 i 80 era pràcticament l'única biblioteca de la ciutat, a banda de la de la Caixa de Pensions i la de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, a l'antic Hospital de Santa Maria, centre d'investigació i biblioteca de consulta.

En aquells anys d'inici dels estudis universitaris sense biblioteques, la sala de lectura de la Casa de Cultura, àmplia i lluminosa, amb un fons incrementat any rere any, va funcionar com a centre de préstec i referència.

A data d'avui no queda pràcticament res de la que fou Casa de Cultura, ara immersa en obres de rehabilitació, que juntament amb l'antic convent del Roser, serà el futur Parador de Turisme.

La Biblioteca Pública de la Rambla d'Aragó i l'Arxiu Històric, són ara la continuïtat d'aquella institució. La Biblioteca porta ja quinze anys de funcionament en l'edifici de l'antiga Maternitat, i l'Arxiu Històric, inaugurat l'any 2005, ocupa un edifici de nova planta enfront de la Biblioteca, a l'anomenada Illa de la Maternitat.

Els fets ressenyats en aquesta història estan documentats en el registre administratiu de la Biblioteca i en les fotografies classificades dels actes, o publicades amb els corresponents articles en la premsa local.

Aquest recull té el propòsit de conservar la memòria d'una institució arrelada a la ciutat, independentment dels governs locals, provincials, autonòmics o estatals que hi han tingut relació.

La Biblioteca, amb les antigues fitxes manuals o amb la informatització actual, sempre ha intentat atendre les necessitats d'informació i lleure dels seus usuaris, tot formant part de les institucions culturals de la ciutat, i integrada en la seva història col·lectiva.

Biblioteca Pública de l'Estat a Lleida

Un recorregut per la seva història

La Biblioteca Pública de l'Estat a Lleida, s'erigeix en ple centre històric de la ciutat. Ocupa un edifici molt emblemàtic: l'antiga Casa de Maternitat de la ciutat, construït entre 1860 i 1884.

La seva història, plena d'anècdotes i d'alts i baixos, s'inicia, però, fa molt de temps, en un altre lloc. Ens remuntarem a l'any 1842, al període liberal i il·lustrat de mitjans del segle XIX. És aleshores quan es funda l'anomenada “Biblioteca Pública Provincial de Lérida”, paral·lelament a la creació de l'Institut de Segon Ensenyament, l'Escola Normal de Mestres, el primer Museu Arqueològic i altres institucions.

Per tant, en aquests primers anys, la Biblioteca està lligada a l'Institut de Segon Ensenyament, de manera que molts períodes en els quals està vacant la direcció, se'n fa càrrec un catedràtic de l'Institut. Així fou els primers anys, sota la direcció de Jaume Nadal, també metge i catedràtic.

Ens trobem a l'edifici del Roser, al carrer Cavallers, que havia estat convent dels Dominics, i que, durant el regnat d'Isabel II, amb la desamortització de Mendizábal (1836-1851) com la resta de convents de la ciutat, es destinà a serveis públics (Ordre de 25 de juliol del 1835). També es traslladà la universitat de Cervera a Barcelona (1837)

Els edificis secularitzats passaren a mans de la Comissió de Desamortitzacions. Aquesta comissió tenia membres del Capítol i de les corporacions provincial i municipal. Fou la que va destinar el convent dels Descalços a establiment públic de Beneficència, el de la Mercè per a oficines de la Diputació, i el Roser, posteriorment, per encabir-hi l'Institut de Segon Ensenyament i l'Escola Normal. Els llibres de les cases religioses extingides anirien a raure al fons de la Biblioteca Provincial (*Història de Lleida, Lladonosa i Pujol J., 1972*)

Veiem breument la història d'aquests convents: el seu origen es remunta a l'any 1700, quan es van edificar dos convents al carrer de Cavallers: Sant Domenec o "El Roser" i Sant Andreu. En 1660, els frares dominics havien adquirit uns solars al carrer de Cavallers per a edificar un convent. Els francesos l'incendiaren l'any 1707 i fou acabat al 1752.

Com a conseqüència de la desamortització, els religiosos van haver de marxar. L'edifici va ser demanat per tal d'instal·lar-hi una caserna, però va acollir l'Institut de segon ensenyament, l'Escola Normal i la Biblioteca Pública.

(*"Las calles y plazas de Lérida"* por José Lladonosa Pujol . Lérida : Artis, 1979)

Documentació conservada

A l'obra de Pleyan de Porta : (*"Apuntes de historia de Lérida o sea compendiosa reseña de sus más principales hechos ... por D. J.P. de P. ... Lérida : imprenta de Carruez, 1873*) hi llegim :

"Instituto Provincial. Se halla situado en el local que fue convento de Dominicos en la calle de Caballeros y fue fundado en el año de 1842 verificándose su solemne inauguración el día 1º de noviembre de dicho año. El edificio es grande é higienico, ... Pero más que todo lo es la bien provista Biblioteca, cuyo número de volúmenes no baja de 8.000, entre los cuales se cuenta una sección de incunables y algunos raros manuscritos, y el precioso monetario regalo del malogrado Ballester a dicho establecimiento."

D'altra banda, tenim l'acta de sessió ordinària de l'Ajuntament de la ciutat, de 5 de juliol de 1842, presidida per l'alcalde Manuel Fuster:

"Leyóse un oficio de d. José Vila de Berart participando al Ayuntamiento haber sido nombrado comisionado por SE la Diputación provincial para formalizar la Escrta. De cesión del Convento de Dominicos para establecer en él diferentes ramos de Instrucción; y S.Sria. enterado acuerda que mañana mismo poniéndose los SS Comisionados por este Ayunto. El Señor Presidente y Regidor D. Ramon de Porgues con el Señor oficiante otorguen la Escra. Consabida"

Destaquem la referència als volums i incunables que fa Pleyan de Porta. Hem de tenir en compte que l'objectiu fundacional de les biblioteques no era promocionar la lectura, sinó la conservació del fons bibliogràfic, en perill de perdre's i ja en part dispersat. Per tal d'exercir aquesta tasca de conservació, el Real Decreto de 17 de julio de 1858 creà, per a tot l'Estat, el Cuerpo Facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Anticuarios, denominació que posteriorment es canviaria per la d'Arqueólogos.

A més a més, es classificaven les biblioteques de l'Estat en públiques (Nacional, universitàries i provincials) i no públiques (la resta).

El RD de 8 de Mayo de 1859 formulava diverses disposicions per a l'organització de les biblioteques i una Real Orden, de 10 d'agost del mateix any, fomentava les biblioteques provincials.

D'una banda, es regulava i es posaven les bases legals per al funcionament de les biblioteques, però de l'altra, la situació no era massa encoratjadora. La Biblioteca conserva registrades comunicacions d'entrada i sortida, així com esborranys d'oficis i cartes dels directors, adreçats a les corporacions locals (Ajuntament i Diputació) i departaments nacionals (Dirección general de Instrucción Pública, Ministerio de Instrucción, después Educación y Ciencia, etc) reclamant millores i més inversió.

Al llarg dels anys, la situació de precarietat és repeteix, de manera que els esforços i objectius, adreçats a uns i altres, per part del director respectiu, són fonamentalment demanar les consignacions necessàries per a poder mantenir la Biblioteca oberta: material d'oficina, prestatgeries, pintura, ajut de personal, deteriorament de l'edifici... Davant d'aquesta situació de penúria constant i no resolta, només es reben bones paraules.

És curiós repassar alguns d'aquests documents que els esforçats bibliotecaris adreçaven a les autoritats. El document més antic registrat a la Biblioteca en referència a la situació del llibres, classificació, lectors , etc. és de l'any 1873. És un manuscrit redactat pel seu director (signat amb inicials), esborrany de l'escrit adreçat al director de Instrucción Pública i també a la Diputació. A més és interessant perquè és la referència més antiga del fons originari de la biblioteca:

“ El fondo de este científico establecimiento procede de los libros que se reunieron de los conventos que existian en esta ciudad, escaso era, sin embargo, el número de volúmenes que, con este motivo se habían depositado en una sala del Instituto provincial, pero bien pronto empezó a enriquecerse este depósito con varias donaciones que apuntaremos ligeramente.

En primer lugar se adquirieron parte de los que existian en la extinguida Universidad de Cervera, poco tiempo después de la creación del referido Instituto en 1842.

Formada ya esta Biblioteca con los volúmenes mencionados, legó a la misma el canónigo de esta catedral Sr. Maré los que tenía de su propiedad particular.

A esta donación siguió la que el profesor de este Instituto D. José Sancho hizo en nombre de la sra. Dª Manuela Rosés, viuda del Barón de Casa Flix ; y ultimamente, además de los remitidos por el Gobierno, aumentaron su número los que adquirió por compra el referido Instituto con destino a esta Biblioteca”

El director, que ja no era catedrático de l'institut, sinó membre del Cuerpo Facultativo, va trobar els llibres en un estat lamentable :

“Deplorable era el estado en que se encontraba en febrero del año próximo pasado (1872) en que la Dirección general de Instrucción Pública dispuso que un individuo del Cuerpo facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Anticuarios se encargase de su arreglo y clasificación. En efecto, todo cuanto contenía era un conjunto desordenado de volúmenes ... los libros estaban amontonados en estantes, bancos y mesas sin orden ni clasificación alguna....

Lo primero que se llevó a cabo, después de una limpieza general libro por libro y estante por estante, fue separarlos todos y dividirlos convenientemente en seis secciones

1ª Teología. 2ª Ciencias y Artes. 3ª Bellas Letras 4ª Historia 5ª Jurisprudencia 6ª Enciclopedias y Periódicos.

Colocados convenientemente en sus respectivos estantes, y rotulados y numerados estos, se han empezado a formar dos Indices por papeletas, uno de Autores y otro de Materias, según el sistema moderno, para los que van ya extendidas más de mil ochocientas papeletas en cartulina satinada, que al mismo tiempo se van colocando, por riguroso orden alfabético, en dos mesas-cajas de nogal barnizadas hechas con este objeto ...

Hecho un recuento general, en el que se han encontrado mas de sesenta incunables (que forman una sección aparte), resulta que el número total de volúmenes que hoy posee esta biblioteca es de siete mil ochocientos siete, entre los que se cuentan muchas obras antiguas muy notables y dignas por mas de un concepto de conservación y estudio.

A continuació, el director de la Biblioteca fa referència a la falta de mitjans econòmics, i de personal; tot i el nombre de lectors que “acuden con solícito afan a perfeccionar sus conocimientos”

Por desgracia, y apesar (sic) de la verdadera importancia que hoy tiene ya esta Biblioteca, no cuenta aun ni con un centimo (sic) siquiera para los gastos mas precisos del material, habiendo tenido que adelantar el referido Instituto los que hasta ahora se han originado, contando con el apoyo de esta Diputación provincial.

El personal está reducido exclusivamente al individuo del Cuerpo de Archivos Bibliotecarios y Anticuarios que suscribe y que es quien está realizando solo todos estos trabajos, animado de los mejores deseos.

El número de lectores que diariamente acude a la misma y que hasta aquí era completamente desconocido, es ocho o diez, segun los datos estadísticos que se forman mensualmente, además de las consultas diarias de profesores y personas ilustradas que hoy acuden con solícito afan a perfeccionar sus conocimientos, ayudando al Bibliotecario con incansable celo para que adquiriera pronto esta Biblioteca toda la importancia que reclama y merece.

Lérida 26 de mayo 1873

C.N.G. (rúbrica)

(Adreçat) : I.Sr.Dr. de la Gaceta e Imprenta Nacional. Madrid

Es conserva també un escrit de data 30 de juny de 1874, adreçat al director general de Instrucción Pública, que fa referència als lectors i consultes de la Biblioteca durant el segon trimestre:

Lectors : 900 (294, abril, 462 maig, 144 juny)
Obres consultades : 1695 (517, 826, 352)

De l'any 1875 tenim estadístiques mensuals de lectors i obres consultades per matèries :

Teologia, Ciencias y artes, Bellas Letras, Historia y Geografía, Jurisprudencia, Enciclopedia y Periódicos, amb un promig de 300 obres y lectors mensuals.

Conservem el document on, en ofici segellat, el “Jefe de la Biblioteca” Luis Jené Gimbert, que signa LJG, comunica al director gral de Instrucción Pública la seva incorporació al càrrec el 27 d'agost de 1875.

La situació d'alguns llibres és descrita en el següent document del 24 de gener de 1877.

Escrit del dir. gral de Instrucción Pública al dir. gral de Propiedades y Derechos del Estado :

“El Jefe de la Biblioteca provincial de Lérida ha hecho presente que en el Archivo de las oficinas de hacienda de la citada capital, existen unos volúmenes amontonados y sin inventario, procedentes de los suprimidos conventos, que sería conveniente fueran trasladados a la Biblioteca, para su catalogación, debida custodia, y pública consulta de las personas que deseen ocuparse de su estudio....”

La Diputació aprova en la Comision Permanente (num. 22. 1273) atendre la compra de varies obres per import de 88 ptes. De les 250 “que para este objeto figuran en el presupuesto” Data : 31 de març de 1877

Algunes estadístiques ens les proporciona el director de la biblioteca, Sr. Luis Jené que fa un informe de data 10 novembre de 1877 que anomena “brevíssima noticia histórica y datos estadísticos del establecimiento de mi cargo...”, basat en les dades de l'any 1877,

abans esmentades, dels llegats del canonge Maré i de donya Manuela Rosés. El número de volums és de 9.114, entre els quals hi ha 90 llibres rars i incunables i 44 manuscrits.

El promig de lectors és de 26 diaris que donen un total de 9.490 a l'any.

Dels anys 1898 i 1903 conservem factures de material, neteja de la biblioteca, transport de llibres... al jefe de la Biblioteca Manuel Gimenez Catalan.

El Sr. Enric Arderiu era el director de la biblioteca l'any 1909, quan rep, amb data 10 de juny, una comunicació força curiosa. El jefe del Archivo General de los Ministerios de Instrucción Pública y Bellas Artes y de Fomento, don José Ortega y Garcia comunica al jefe de la biblioteca la publicació en la Gaceta de l'ordre d'obertura de les biblioteques en dies festius.

Conservem l'esborrany de resposta del sr. Arderiu a la "proposta" d'obrir la Biblioteca els dies de festa. D'una banda manifesta que la Biblioteca té pocs lectors els dies festius (ja devien obrir alguns festius, doncs) "ocho o nueve en el transcurso de un año" però el més curiós són els arguments que esgrimeix a continuació.

Senyala com a inconvenients :

"La Biblioteca se halla situada fuera del núcleo de población por donde transcurre casi todo Lérida en los dias festivos, o sea, la calle Mayor; para ir a la Biblioteca debe subirse una cuesta bastante inclinada y penosa y, además, se halla situada en un segundo piso y en una parte del Instituto poco accesible al público, pues es preciso pasar por claustros y pasadizos que la ocultan a la generalidad ..."

La "distància" que haurien de recórrer els lectors és la que correspon entre el Carrer Major, on la gent passejava els dies de festa, i el convent del Roser, situat al carrer Cavallers.

Del mateix director, el Sr. Arderiu a l'abans esmentat Sr. Ortega, es conserva també un document del 29 d'octubre del mateix any 1909,

on manifesta el “Jefe“ de la biblioteca els problemes de situació de la biblioteca en l’edifici compartit amb l’Institut.

Ja hem comentat que la biblioteca estava unida a l'institut, i compartien al començament la direcció, i posteriorment l'espai. Doncs bé, el Sr Arderiu es queixa perquè el claustre de professors vol ocupar l’espai de la biblioteca exagerant l’amenança de ruïna causada pel pes dels llibres, situació que nega el bibliotecari, tot proposant un altre espai que necessita obres de reparació per a instal·lar-hi la biblioteca.

Les problemàtiques a les que s'enfronta la Biblioteca són les de falta d'espai i pressupost d'una banda, i les exigències de les autoritats d'obrir més hores al públic, d'una altra. En referència a això últim, l'any 1909 ja hi ha disposicions que volen fomentar l’augment d’hores d’obertura de les biblioteques. La normativa és aprovada, però després es presenten dificultats per a posar-la en pràctica.

El fet de compartir l’edifici amb una altra institució no facilita les coses: les institucions creixen, necessiten més espai i les dificultats de subsistència i de conservació de les instal·lacions ocupen les activitats del dia a dia.

Així doncs, escrits i queixes als organismes nacionals i locals són la feina principal dels bibliotecaris.

Pel que fa a les estadístiques tenim:

Any 1911 :

Conservem un inventari signat pel bibliotecari Enrique Arderiu on es referència : 8.193 obres i 13.766 volums. “Entre las obras indicadas hay 52 volumenenes incunables, 319 raros o curiosos y 70 manuscritos”

Any 1929 :

Del director Don Jacinto Velasco Taboada :

“Ingresos de obras : Total 81 (20 suscripción.; 53 compra ; 1 Ministerio de Instrucción Pública, 7 donación)

Catalogación : Volúmenes catalogados : 227. Papeletas redactadas 253. Papeletas rectificadas : 115.

Lectores : 442. Obras servidas al público : 851

Guerra Civil i anys posteriors

Quan esclata la Guerra Civil, els llibres de la Biblioteca Provincial van ser portats a l'edifici de la Cambra Urbana, amb altres biblioteques de diverses entitats: Col·legi d'Advocats, Acadèmia Mariana, col·leccions particulars... Els llibres rars i incunables van ser traslladats a Saragossa, l'abril de 1940, després de l'entrada dels nacionals.

A partir de 1940, els llibres van retornar als propietaris, particulars i entitats, però hem de tenir en compte que els trasllats i estades en dipòsits i magatzems comporten pèrdues irreparables. El fons antic de la Biblioteca no va recuperar part dels manuscrits, incunables i rars, inventariats en anys anteriors, els quals van anar a parar a altres biblioteques i col·leccions particulars.

Els llibres, doncs, tornen a l'edifici del Roser, amuntegats sense ordre ni control, ja que no hi ha bibliotecari encarregat que se'n ocupi.

Normalitzada la situació, es creà a cada província un Patronato para el fomento de las Bibliotecas, Archivos y Museos Arqueológicos. Presidia el governador civil i en formaven part el president de la Diputació, l'alcalde i algunes persones destacades. El director o directora de la Biblioteca actuava com a secretari del Patronat, i aprofitava les reunions per exposar les necessitats de la Biblioteca i demanar solucions als màxims responsables de la vida política i administrativa de la província.

A la memòria d'1 de maig de 1943 es fa menció del funcionament d'un servei de préstec de llibres a l'Arxiu Municipal, espai cedit per l'Ajuntament, d'un fons de 1.000 volums

La història del Roser sembla que agafa un nou rumb l'any 1946. Concretament, el 22 d'octubre, a la sessió plenària de l'Ajuntament, la Corporació Municipal, a proposta del sr. alcalde, acorda demanar al Ministerio de Educación Nacional la cessió gratuïta de l'edifici del carrer de Cavallers, conegut com Instituto Viejo, antic convent del Roser, "con la condición de que el Excmo. Ayuntamiento a medida de sus posibilidades pueda instalar en él museos, bibliotecas, archivos y establecimientos culturales análogos en beneficio de las manifestaciones artísticas y culturales de la ciudad de Lérida".

Aquesta petició segueix el seu curs administratiu i el 21 d'abril de 1947, el director general de Archivos y Bibliotecas del Ministerio de Educación Nacional, notifica al sr. alcalde de l'Ajuntament de Lleida, la cessió en usufructe de l'antic convent de Predicadors, o del "Roser".

"El Ministerio ayudará económicamente a la realización de las obras necesarias para adaptar dicho edificio a los fines indicados y a la instalación de los servicios en el mismo.

Los gastos de entretenimiento del edificio y los de luz, agua y servicios similares correrán a cargo del Excmo. Ayuntamiento de Lérida, el cual consignará en su presupuesto las cantidades necesarias para estas atenciones".

Els anys passen, la disposició anterior, però, no es materialitza, ja que l'Ajuntament no es fa càrrec del compromís i obligacions que li pertoquen.

Tenim còpia d'una acta de data 23 de febrer de 1953 de la reunió dels bibliotecaris de la ciutat, presidida i convocada per l'inspector de biblioteques de la "zona de Levante", Sr. Felipe Mateu Llopis.

El canonge arxiver de la Catedral, Antonio Peguera, es queixa de la situació de l'arxiu, pendent de millores.

El sr. Tarragó, funcionari d'Informació i Turisme i director de l'IEI es lamenta també de penúries econòmiques, tot i que el Instituto de Estudios Ilerdenses depèn de la Diputació Provincial i té més bones perspectives.

La bibliotecària de la Caixa de Pensions, Sra. Vicenta Mora, no té problemes a les instal·lacions i disposa d'un pressupost per a despeses i llibres a càrrec de l'entitat bancària.

La directora de la biblioteca provincial, al Roser, la Sra. Manuela Rodriguez, manifesta que es va incorporar a la direcció de la Biblioteca Provincial l'any 1949 i va trobar els llibres a munts, sense mobiliari, en pèssimes condicions. L'Ajuntament no podia atendre el compromís de les obres pendents de l'edifici per no tenir les partides assignades ni possibilitats econòmiques.

El Ministerio de Educación Nacional aporta, a demanda de la Directora, la quantitat de 119.000 pessetes per la rehabilitació.

Així doncs poden funcionar i atendre al públic la Biblioteca Pública i l'Arxiu Històric a la primera planta de l'edifici del Roser, amb entrada pel carrer de Cavallers, oferint el servei al públic a partir del mes de maig de 1953.

Casa de Cultura

És a finals del anys 50 quan es comença a pensar en convertir part del convent del Roser en Casa de Cultura, amb una rehabilitació important de l'edifici.

En un escrit de la directora, Sra. Rodriguez, adreçat al governador civil, de 5 de desembre de 1958, trobem la queixa que, al llarg dels anys, es manifesta en la història de la Biblioteca.

Quan les instal·lacions han estat millorades i ofereixen una atenció digna als usuaris, (en aquest cas la renovació de la primera planta), l'"autoritat competent", sigui local, provincial -en aquells anys- o estatal, vol atendre altres compromisos, altres entitats, altres

organismes pendents d'ubicació i la solució ideal es instal·lar al Roser qui no té lloc propi.

Així, la Directora manifesta el seu disgust per l'autorització per part de l'Ajuntament a ocupar la planta baixa, destinada a Biblioteca infantil, a les entitats : Centre Benèfic Pignatelli, Orfeó Lleidatà, Circulo de Bellas Artes i fins i tot una academia particular de ballet.

Una vegada fetes les primeres obres de rehabilitació que permeten el funcionament de l'Arxiu i de la Biblioteca, es passa al projecte de readaptar el Roser per a ubicar-hi la Casa de Cultura, organisme integrat per la Biblioteca Pública, l'Arxiu Històric Provincial i el Centre Provincial Coordinador de Biblioteques, amb dependència de l'organisme estatal, el Ministerio de Educación, el provincial, la Diputació i el local, l'Ajuntament.

Així doncs, l'Arquitecte municipal, Sr. Bordalba, realitza el projecte que és aprovat per la Comissió Municipal Permanent de 16 d'agost de 1963.

L'entrada principal serà a la plaça Sant Antoni Mª Claret, que comunica amb el carrer de la Palma, darrera del carrer de Cavallers. Una vegada urbanitzada la zona, permetrà l'accés de vehicles.

La distribució projectada és la següent :

Planta baixa : vestíbuls, biblioteca infantil, sala d'exposicions

Planta primera : Sala de lectura de la Biblioteca i despatx

Planta segona : Arxiu històric, centre coordinador i habitatge del conserge.

Planta tercera : Habitatge titular biblioteca.

En estructura a part, amb ascensor diferenciat, tres plantes de dipòsit que corresponen a les dues plantes (baixa i primera) dels serveis de biblioteca. La tercera planta ofereix una sala d'actes per a conferències i projeccions.

Les instal·lacions són confortables, les sales tenen llum natural i totes les dependències, a excepció dels dipòsits, disposen de calefacció central.

Destaca, com a anècdota molt curiosa, la que descriu la directora. Val la pena llegir l'escrit reproduït totalment, que fa palesa la situació precària que la Biblioteca i també l'Arxiu Històric patien durant aquells anys.

Llegim a continuació com, davant la perplexitat de la directora, la biblioteca acaba sent utilitzada per l'Ajuntament com una mena d'alberg.

Amb data 8 de març de 1963 la directora de la Biblioteca i de l'Arxiu, Sra. Manuela Rodriguez, escriu a l'alcalde de Lleida :

Ilmo. Sr.

En la tarde de hoy se ha visto sorprendida esta Dirección por la presencia de una brigada de obreros que procedían en la planta baja del edificio del Roser a efectuar obras, que, según manifestó el Capataz o encargado iban encaminadas a albergar urgentemente a varias familias afectadas por el inminente hundimiento de la casa en que vivían, sita en esta Ciudad.

Extraña a esta Dirección no haber sido advertida previamente, al igual que sucedió en casos anteriores en los que se dió autorización a ciertas entidades para ocupar diversas salas del edificio, aunque el caso actual por su urgencia y carácter humanitario es más comprensible.

Dadas las especiales circunstancias en que se encuentra el citado edificio, que alberga los fondos de la Biblioteca Pública del Estado y el Archivo Histórico Provincial, con ejemplares de inestimable valor, incunables, etc., la puerta principal del edificio permanece cerrada por las noches y en él sólo pernocta el portero oficial de la plantilla del Estado. Evidentemente, la nueva situación que plantea el albergue de varias familias, crea una responsabilidad indudable a esta Dirección, que ante lo inevitable se ve obligada a solicitar de V.I. un mínimo indispensable de seguridades para los fondos y material bajo mi custodia, que a continuación paso a reseñar :

1º - La entrada de las familias albergadas provisionalmente en el edificio deberá efectuarse por una de las puertas que tiene la planta baja abierta a la Plaza de la Enseñanza, a fin de poder cerrar por las noches la puerta de hierro de la calle Caballeros.

2º - Condenar la puerta de cristales de entrada al patio central del edificio, con lo que quedaran aislados los Centros del Estado del tránsito extraño impuesto por las circunstancias.

Esto pone de manifiesto la necesidad urgente de activar el Proyecto del nuevo edificio de la Casa de Cultura de Lérida, convenido en la última visita del Excmo. Sr. Director General de Archivos y Bibliotecas, ya que el estado ruinoso de la cubierta, e incluso el entramado del piso del edificio actual, pone en diario peligro al medio centenar de lectores que todos los días acuden a la sala de lectura de la Biblioteca.

Las condiciones mínimas expuestas espero que V.I. con su buen criterio comprenderá y aprobará.

Del presente escrito y para salvar la responsabilidad de la Directora que suscribe, se da traslado al Ilmo. Sr. Director General de Archivos y Bibliotecas.

Dios guarde a V.I. muchos años

Lérida 8 de marzo de 1963

La DIRECTORA

Per OM d'1 de juny de 1965 es creà la Casa de Cultura, la qual fou inaugurada el 23 d'abril de 1970, integrada per la Biblioteca Pública del Estado, el Archivo Histórico Provincial y el Centro Coordinador de Bibliotecas, i sent-ne directora Josefina Cubells Llorens.

Els primers anys de funcionament de la Casa de Cultura són molt satisfactoris. Tot i que la secció infantil està integrada en la mateixa sala de la secció d'adults, la lluminositat, dimensions i mobiliari confortable atrauen els lectors de totes les edats. La sala d'actes permet realitzar moltes activitats complementàries i el servei de préstec té molta acceptació entre els usuaris.

A partir de l'any 1977, però, comença la davallada. Aquest any s'implanten a Lleida els estudis universitaris i s'ocupa la planta de la sala d'actes per al funcionament d'aules de l'Estudi General. El Ministerio de Educación cedeix l'espai per un curs lectiu amb "caràcter provisional".

Evidentment, durant aquest any no es busca cap altre emplaçament i el "caràcter provisional" resta com a definitiu. Quan finalment la facultat universitària té seu pròpia, l'any 1986, és l'Escola de Belles Arts

Municipal la que s'instal·la a l'edifici del Roser, a les dependències deixades per l'Estudi General, que no retornen a la Biblioteca.

A finals dels setanta, s'havia creat un nou Ministerio, el de Cultura, organisme amb el qual manté vincles la Biblioteca fins a l'actualitat i que va cedir la utilització de la planta baixa de la Casa de Cultura a la Central de Biblioteques, organisme depenent de la Generalitat, que hi romandrà fins l'any 1991, quan tindrà un edifici propi. Com en esdeveniments anteriors, un servei de nova creació, sense lloc propi, s'ha d'ubicar al vell edifici del Roser.

Els despatxos i zona de treball tècnic de la Biblioteca queden reduïts a un annex de la sala de lectura de 22 m², fet que afegit a la carència de sala d'actes, limita les activitats de difusió de la Biblioteca.

D'altra banda el centre històric sofreix una degradació urbanística creixent. Són els anys durs de la droga i la zona de la Biblioteca no és un lloc adient perquè els lectors, especialment els joves, s'apropin i facin ús dels serveis (lectura i préstec) i de les instal·lacions.

Una nova etapa s'inicia l'any 1981. Per Real Decret 1010/1981, de 27-2-1981 (BOE 1-6-1981), la gestió de la Biblioteca fou transferida a la Generalitat de Catalunya. S'estableix Conveni de gestió per Resolució de 16-4-1982 (BOE 27-4-1982)

L'any 1990 s'inicien els tràmits entre el Departament de Cultura de la Generalitat i el Ministerio de Cultura per traslladar la biblioteca a un nou edifici.

Aquesta és l'última etapa de la ubicació de la Biblioteca a l'edifici del Roser, gairebé deu anys, ja que la inauguració a l'antiga Maternitat va tenir lloc el mes de gener de 1998.

Durant aquest últim període a l'edifici del Roser, tal i com passa sovint en aquest tipus d'equipaments culturals, el pas del temps

deteriora greument l'edifici fins al punt de presentar riscos per als usuaris, pel que fa a la seguretat de l'edifici. La documentació que entra a l'Arxiu obliga a habilitar amb noves prestatgeries espais no dissenyats com a dipòsits amb un increment considerable de pes sobre els elements interns de la Biblioteca, la qual cosa fa necessari apuntalar-la.

La premsa local publica articles i imatges gràfiques que fan palesa la situació degradada de les instal·lacions .

Com s'està buscant un nou emplaçament, no s'atenen les reparacions mínimes necessàries per a oferir una imatge digna als usuaris ni les més imprescindibles obres de manteniment. La il·luminació és deficient, les humitats freqüents, la instal·lació elèctrica i la calefacció deficitàries.

Tot i aquestes mancances, la Biblioteca continua funcionant, oferint el servei de consulta i préstec als lectors. No hi ha una sala audiovisual per falta d'espai, però es compren pel·lícules, documentals, música i novetats de llibres per servir-los en préstec.

Així mateix es continuen fent adquisicions de llibres per seguir les col·leccions iniciades, de manera que la tasca feta durant molts anys permeti oferir un fons de referència important a l'abast dels lectors.

Durant aquest període, la Biblioteca de Lleida va estar entre les cinc biblioteques de l'Estat amb menys personal (1 facultativa, 3 auxiliars i dos subalterns) però amb unes adquisicions i préstecs discrets, tal i com es pot consultar en les estadístiques anuals del Ministerio de Cultura.

La política de creació de noves biblioteques que segueix el Ministerio contempla, per part dels ajuntaments, la cessió de solars a l'Estat perquè aquest es faci càrrec de les obres de construcció.

Passen els anys i l'Ajuntament de Lleida no pot oferir un lloc cèntric per instal·lar-hi la Biblioteca, ja que no troba espais lliures al centre de la ciutat.

Finalment és la Diputació l'organisme que cedeix un edifici propi, la Casa de Maternitat, en aquell temps ja buida de nens i nenes orfes, per ubicar-hi la Biblioteca.

Pendent també la decisió del lloc destinat al Museu Diocesà, des de la Diputació es va impulsar la idea de creació d'una illa cultural a la Rambla d'Aragó, encarregant-ne el disseny a l'arquitecte instal·lat a Barcelona, però originari de Belianes, Daniel Gelabert.

El president de la Diputació d'aquells anys, 1987 a 1990, el Sr. Ramon Companys i Sanfeliu, va prendre la decisió final de materialitzar la cessió de l'edifici a l'Estat, perquè hi pogués realitzar les obres de remodelació que van fer possible la magnífica Biblioteca que avui tenim a disposició de la ciutat de Lleida, inaugurada per la Ministra de Cultura, Esperanza Aguirre i pel Conseller de Cultura, Joan Ma. Pujals.

La Biblioteca ha sigut el primer edifici d'aquell projecte d'illa cultural, l' Illa de la Maternitat, que volia enllaçar amb la Universitat, a l'altre costat de la Rambla d'Aragó i antic Seminari, integrada per la Biblioteca Pública, l'Arxiu Històric i el Museu de Lleida Diocesà i Comarcal, i que, a finals de la primera dècada dels anys 2000, és ja una realitat.

Última etapa : 15 anys de la Biblioteca a l'edifici de la Maternitat

Poc a poc el personal de la Biblioteca i els usuaris van fent seu l'espai. En un principi semblava fred i buit però els llibres, de consulta, còmics i contes, van omplint les prestatgeries i, amb ells, els DVD de música i de pel·lícules, i els ordinadors que permeten la connexió a Internet.

A la vegada, es troba una utilitat als patis que, en un principi eren pensats com llocs de pas, per a instal·lar-hi exposicions i mostres de les activitats de les entitats de la ciutat, fotografies, exhibicions de dansa, concerts, lliuraments de premis de societats culturals, esportives ...esdevenint punt de vida i encontre.

Els patis són, en definitiva, uns aparadors que permeten a la societat civil de Lleida difondre i donar a conèixer els seus projectes i somnis.

La Biblioteca forma part del teixit cultural i social de la ciutat. Activitats que es fan des de l'inici, com l'hora del conte i els grups de lectura, proporcionen un públic fidel i a la vegada exigent, que crea uns vincles fermes i duradors.

Passats quinze anys de la seva inauguració, la Biblioteca continua produint admiració als nous visitants. La lluminositat, els espais diàfans, les línies sòbries i a la vegada confortables creen un espai agradable que convida a la utilització dels seus serveis.

L'edifici destaca entre les biblioteques públiques de similars prestacions i ha estat ressenyat en revistes d'arquitectura d'àmbit espanyol i estranger (per exemple "Espais mediterranis". Maig 2001 i "Library Building of the world" Shanghai 2003)

Un fet remarcable que ha revolucionat el món del llibre i la informació, a part de tots els aspectes de la vida de les persones del segle XXI, ha estat l'aparició d'Internet. Les consultes que fins llavors

podien solucionar les enciclopèdies, han de fer-se en un ordinador amb connexió a la xarxa i, les gestions de qualsevol tràmit de la vida pública o privada, també. Les noves tecnologies tenen un ritme ràpid. La Biblioteca ha sabut adaptar-se a aquests canvis i ofereix als usuaris un món de cultura i oci.

La Biblioteca Pública de Lleida ha escrit una part important de la història cultural de la nostra ciutat, ara és un element fonamental del seu present i es projecta segura i integradora cap al futur.

Directors i directores i períodes de gestió.

Luis Jené Gimbert (1875-1881)

Juan Ximenez de Embún y Val (1882-1883)

Manuel Jimenez Catalan (1892-1904)

Enrique Arderiu Valls (1905-1919)

Jacinto Velasco Taboada (1929)

Miguel Agelet Gosé (1939-1940)

Manuela Rodríguez López Cordon (1948-1963)

Josefina Cubells Llorens (1964-1977)

Cristina Usón Finkenzeller (1981-1983)

Carme Ariche Axpe (1983-2012)

